EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 14.2.2020.
COM(2020) 56 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā tiek īstenota Regula (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā tiek īstenota Regula (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem

(1) IEVADS

Ar Regulu (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem[1] ("regula") tika ieviesta vienota sistēma Eiropas vides ekonomisko kontu datu vākšanai, apkopošanai, nosūtīšanai un novērtēšanai. Regulas 10. pantā ir noteikts:

> *Līdz 2013. gada 31. decembrim un pēc tam reizi trijos gados Komisija iesniedz ziņojumu par šīs regulas īstenošanu Eiropas Parlamentam un Padomei. Minētajā ziņojumā jo īpaši izvērtē nosūtīto datu kvalitāti, datu vākšanas metodes, dalībvalstīm un respondentu vienībām radīto administratīvo slogu, kā arī minēto statistikas datu ticamību un efektivitāti.*

Šis ir trešais ziņojums, kas sagatavots, izpildot minēto pienākumu. Iepriekšējie ziņojumi publicēti 2016.[2] un 2013. gadā[3]. Šis īstenošanas ziņojums attiecas uz laikposmu no 2016. līdz 2018. gadam.

(2) VIDES EKONOMISKIE KONTI

Eiropas zaļā kursa pamatā ir Komisijas apņemšanās risināt ar klimatu un vidi saistītas problēmas[4]. Komisija apņemas stingri nostādīt ES uz jauna ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes ceļa, vienlaikus aizsargājot un stiprinot ES dabas kapitālu. Saskaņā ar Zaļo kursu ES mērķi ir šādi:

- kāpināt izvirzīto ES klimata mērķu vērienu, lai sasniegtu klimatneitralitāti līdz 2050. gadam;
- sagādāt tīru enerģiju;
- stimulēt aprites ekonomiku;
- būvēt energoefektīvi un resursefektīvi;
- tiekties uz nulles piesārņojumu un no toksiskām vielām brīvu vidi;
- saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību;
- nodrošināt ilgtspējīgas un veselīgas pārtikas sistēmu;
- veicināt ilgtspējīgu un viedu mobilitāti.

"Taisnīgas pārejas" nodrošināšana virzībā uz klimatneitralitāti un pārejas finansēšana ir galvenie elementi, kas jāintegrē visās politikas nostādnēs. Eiropas zaļais kurss ir neatņemama daļa no Komisijas stratēģijas programmas 2030. gadam un ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai.

---

[1] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02011R0691-20140616

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1478531808092&uri=CELEX:52016DC0663

[3] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52013DC0864

[4] https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

Vides ekonomiskie konti jeb — saīsināti — vides konti ir iedarbīga vairākmērķu informācijas sistēma, kas pievēršas mūsu ekonomiskās uzvedības ilgtspējas aspektiem. Integrētajā ekonomikas statistikā, piemēram, nacionālajos kontos, kas ir IKP pamatā, neņem vērā ar ražošanu, patēriņu, ieguldījumiem vai finansējumu saistītos vides aspektus. Vides konti ļauj integrēt ekonomiskos un vides aspektus, lai gūtu vispusīgu priekšstatu par situāciju.

Vides kontu galvenā iezīme ir *integrācija*. Tas attiecas gan uz vides un ekonomisko aspektu integrāciju, gan uz šādu vairāku tematisko vides pamataspektu integrāciju saskaņotā ekonomisko kontu sistēmā: i) enerģētika, nodokļi un gaisa emisijas; ii) materiālu ieguve un atkritumi, un iii) valdības un uzņēmumu izdevumi un ieguldījumi. Šī integrācija ļauj izstrādāt saskaņotus rādītāju kopumus un palīdz apzināt iespējamu sinerģiju un kompromisus starp nozaru politiku. Vides konti to veicina turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ.

- Tie rada saskaņotus rādītāju kopumus, kas ir savstarpēji saistīti visaptverošā un konsekventā ekonomiskajā un vides kontekstā. Līdz ar to konti ir noderīgi novērtēšanas sistēmām, kas saistītas ar dabas kapitāla pamatkomponentiem (gaisu, ūdeni, zemi un bioloģisko daudzveidību), kā arī izmantošanai daudzdimensionāliem un transversāliem tematiem, piemēram, virzībai uz ilgtspējīgas attīstības mērķu vai aprites ekonomikas sasniegšanu.
- Tie nodrošina struktūru un palielina analīzes iespējas. Informācija tiek organizēta tā, lai varētu izmantot sinerģiju starp individuālām tematiskajām jomām. Tādējādi tiek nodrošinātas izmaksu lietderības, scenāriju modelēšanas un prognozēšanas iespējas. Konti sniedz iespēju sadalīt emisijas vai resursu izlietojumu atbilstīgi importam, eksportam, patēriņam un ieguldījumiem, kā arī aprēķināt pēdas nospieduma tipa rādītājus, izmantojot ielaides un izlaides metodes. Tos var izmantot arī, lai novērtētu dabas resursu un enerģijas ieguldījumu ekonomikas izaugsmē (izaugsmes uzskaite, sadalīšanās analīze).

Uzskaites pieeja ir noderīga, jo tā ļauj sagatavot augstas kvalitātes informāciju (t. i., integrējot avota datus un tos apvienojot precīzās aplēsēs) un atkārtoti izmantot pieejamos datus, lai ierobežotu administratīvo slogu uzņēmumiem un iedzīvotājiem.

Eiropas līmenī *Eiropas* vides konti ir vides jautājumu pārvalstisko aspektu pamats un nodrošina sistemātisku pieeju un dalībvalstu un vides tematu aptvērumu, tādējādi sniedzot iespēju veikt dalībvalstu politikas novērtēšanu un salīdzināšanu.

Eiropas vides konti ir balstīti uz starptautisko standartu — Vides ekonomisko kontu sistēmu 2012 (Centrālais satvars, *SEEA CF*)[5]. Minētais standarts tika izstrādāts un publicēts Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Komisijas (*Eurostat*), Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO), Starptautiskā Valūtas fonda un Pasaules Bankas grupas pārziņā.

[5] http://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seea.asp

Regula nosaka Eiropas vides ekonomiskos kontus. Regula attiecas uz EEZ[6]. Tajā konti ir strukturēti moduļos, sākotnēji izveidojot trīs šādus moduļus (regulas I–III pielikums):

- **gaisa emisiju konti** — sešu siltumnīcefekta gāzu emisijas atmosfērā (tostarp CO_2 un CO_2 no biomasas, ko izmanto kā kurināmo) un septiņi gaisa piesārņotāji (tostarp amonjaks un smalkās putekļu daļiņas) dalījumā, kas atspoguļo 64 emisijas ģenerējošās nozares un mājsaimniecības;
- **vides nodokļi saimniecisko darbību dalījumā —** vides nodokļi četrām plašām grupām: energoresursi, transports, piesārņojums un resursi dalījumā, kas atspoguļo 64 nodokļus maksājošās nozares, mājsaimniecības un nerezidentus;
- **ekonomikas mēroga materiālu plūsmas konti** — materiālu ielaides valstu ekonomikā apmērs, materiālu krājums ekonomikā un izlaide citās ekonomikās vai atpakaļ vidē.

Kopš 2013. gada ir noteikts pienākums iesniegt datus Komisijai (*Eurostat*) saskaņā ar I–III pielikumu.

2014. gadā tika pievienoti šādi trīs papildu moduļi (IV–VI pielikums)[7]:

- **vides aizsardzības izdevumu konti** — izdevumi, kas rodas saimnieciskām vienībām saistībā ar vides aizsardzību;
- **vides preču un pakalpojumu nozares konti —** to preču un pakalpojumu izlaide, pievienotā vērtība un eksports, kas īpaši izstrādāti un ražoti vides aizsardzības vai resursu pārvaldības nolūkā. Tiek sniegta arī informācija par nodarbinātību, kas saistīta ar minētajām darbībām;
- **energoresursu fiziskās plūsmas konti** — energoresursu plūsma no vides ekonomikā (dabā iegūtu resursu ielaide), ekonomikas ietvaros (enerģijas produktu ražošana un izmantošana) un no ekonomikas atpakaļ vidē (energoresursu atlikumu izvade).

Kopš 2017. gada ir noteikts pienākums iesniegt datus Komisijai (*Eurostat*) saskaņā ar IV–VI pielikumu.

Eiropas Revīzijas palāta 2019. gada oktobrī publicēja īpašo ziņojumu Nr. 16/2019 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem[8]. Revīzijas palāta pārbaudīja, vai Komisija ir labi izveidojusi, pārvaldījusi un izmantojusi vides kontus. Revīzijas palāta secināja, ka vides konti ir svarīgs datu avots, kas vajadzīgs, lai uzraudzītu un novērtētu vides politikas nostādnes, piemēram, 7. vides rīcības programmu un virzību uz Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Revīzijas palāta sniedza trīs ieteikumus par i) vides kontu stratēģisko sistēmu, ii) to piemērotību politikas veidošanai un iii) datu savlaicīgumu. Lai gan

6 Tā attiecas uz Norvēģiju un Islandi. Lihtenšteinai ir piešķirta pilnīga atkāpe no regulas piemērošanas. Šveices un Eiropas Savienības divpusējā statistikas nolīgumā regula ir iekļauta kopš 2019. gada decembra.

7 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 538/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides kontiem.

8 https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=51214

daži no ieteikumiem sakrīt ar notiekošām Komisijas (*Eurostat*) un dalībvalstu darbībām, ņemot vērā Revīzijas palātas ziņojumu, būs jāveic papildu darbs.

(3) DARBĪBAS KOPŠ PĒDĒJĀ ZIŅOJUMA

TIESISKAIS REGULĒJUMS

Kopš pēdējā īstenošanas ziņojuma 2016. gadā nav bijis jaunu tiesību aktu, kas saistīti ar regulu.

DATU VĀKŠANAS METODES UN ADMINISTRATĪVAIS SLOGS

Vides ekonomiskie konti parasti neparedz jaunu datu vākšanu. Tiem lielākoties izmanto esošos datus, kas jau ir valsts iestāžu rīcībā un ko vajadzības gadījumā papildina ar papildu aplēsēm. Tas tā ir, jo papildus nacionālo kontu datiem tiek apkopoti dati no dažādiem avotiem, piemēram, pamatstatistikas dati par energoresursiem, transportu, lauksaimniecību, valdības izdevumiem un nodokļiem, kā arī dati no citiem nestatistikas avotiem.

Lai izpildītu regulā noteiktās datu prasības, dalībvalstis var pielāgot esošos datus, lai tie atbilstu *SEEA CF* noteiktajām koncepcijām. Lai to izdarītu, dalībvalstu statistikas birojiem var būt nepieciešams veikt īpašu darbu. Fakts, ka vides ekonomiskajos kontos izmanto esošos datus, nozīmē, ka uzņēmējiem un mājsaimniecībām uzliktais papildu slogs ir ļoti mazs, kamēr vien datu avoti pastāv un tiek uzturēti. Valstis var arī izvēlēties ieviest īpašus datu vākšanas procesus vides ekonomisko kontu nolūkā, kas palīdz uzlabot datu kvalitāti. Viens piemērs, kur tas tika izdarīts, ir vides preču un pakalpojumu nozares konti (regulas V pielikums), kam dažas valstis ir izveidojušas speciālas aptaujas, lai papildinātu to citus datu avotus. Šīs aptaujas tiek veiktas reizi vai vairākas reizes gadā, un uzņēmējiem uzliktais slogs bieži ir mazs.

Valsts iestādes (parasti valsts statistikas iestādes) veic lielāko daļu darba, kas vajadzīgs, lai sagatavotu kontus, un tas ietver esošo datu apstrādi un to analītiskā potenciāla uzlabošanu. Vidējais darbinieku skaits, kas nepieciešams, lai sagatavotu kontus katrā valsts iestādē, ir no četriem līdz sešiem pilnslodzes ekvivalentiem attiecībā uz visiem sešiem regulas pielikumiem. Pastāv atšķirības starp dalībvalstīm, ņemot vērā to apstākļus, datu avotu esību/apjomu u. c. faktorus. Konti ievērojami palielina pamatdatu vērtību un palielina potenciālu analizēt savstarpējo mijiedarbību starp pielikumos ietvertajiem tematiem, piemēram, gaisa emisijām un enerģijas izmantojumu. Vairāku valstu iestādes izmantoja eksperimentālos pētījumus (ko līdzfinansēja Komisija), lai izstrādātu datu apstrādes un analīzes metodes.

PAMATOJUMS UN LIETDERĪGUMS

Lai nodrošinātu moduļu pamatotību, regulā noteiktos moduļus vispirms pārbaudīja eksperimentālā kārtā, un tikai pēc tam Komisija ierosināja tiesisko regulējumu (sk. turpmāk). Pārbaudi veic sadarbībā ar dalībvalstīm, lai varētu pārņemt to pieredzi un nodrošinātu vienotu izpratni par moduļu pamatotību. Patlaban tiek veikti eksperimentālie pētījumi par citiem potenciāli jauniem moduļiem.

Vides ekonomisko kontu lietderīgums ir atkarīgs no šādiem diviem faktoriem: pirmkārt, kā esošo informāciju var pārkārtot kopējā sistēmā, un otrkārt, kā un cik lielā mērā konti tiek izmantoti.

Attiecībā uz pirmo punktu gaisa emisiju konti (regulas I pielikums) ir viens no piemēriem, kā esošā informācija tika pārkārtota. Gaisa emisiju kontiem izmanto informāciju, kas jau savākta gaisa emisiju pārskatiem, kuri nepieciešami ziņojumu sagatavošanai saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas

Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām (*UNFCCC*) un Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas Konvenciju par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos (*CLRTAP*). Pēc tam datus papildina ar plašāku informāciju, lai tie atbilstu nacionālajos kontos izmantotajām klasifikācijām un koncepcijām. Tad gaisa emisiju kontus var apvienot ar ielaides un izlaides tabulām, lai sagatavotu vides pēdas nospiedumus; tos var izmantot kopā ar nacionālajiem kontiem, lai aprēķinātu, cik liels ir vides ieguldījums ekonomikas izaugsmē (sadalīšanās analīze).

Gaisa emisiju kontus var arī izmantot kopā ar vides kontiem citām jomām, piemēram, enerģētikai vai vides nodokļiem. Šo informāciju var izmantot cēloņsakarības sistēmās, lai aprakstītu un analizētu sabiedrības un vides mijiedarbību, piemēram, sistēmā "*Driving forces, Pressures, State, Impact and Responses*", ko pieņēmusi Eiropas Vides aģentūra.

Attiecībā uz otro punktu vides konti ir pamatā 7. ES vides rīcības programmai līdz 2020. gadam "Labklājīga dzīve ar pieejamajiem planētas resursiem"[9]. Vides ekonomiskos kontus izmanto, lai uzraudzītu virzību uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem ES kontekstā[10]. Vides kontus arī izmanto, lai novērtētu gūto progresu ES politikā attiecībā uz aprites ekonomiku, jo uz vides kontiem balstītie rādītāji ir daļa no ES aprites ekonomikas uzraudzības sistēmas[11]. Vides nodokļus (regulas II pielikums) izmanto vides fiskālo reformu pētījumos[12].

KOPŠ PĒDĒJĀ ZIŅOJUMA NOSŪTĪTO DATU KVALITĀTE

Saskaņā ar regulu dalībvalstīm, kā arī EEZ valstīm, ir jāpaziņo dati *Eurostat*[13]. Arī Šveice un vairākas ES kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis brīvprātīgi paziņo dažus datus. Šis īstenošanas ziņojums ir vērsts uz pirmo valstu grupu (ES/EEZ valstīm). *Eurostat* validē saņemtos datus un tos publicē savā tīmekļa vietnē[14], pievienojot tehniskus skaidrojumus (metadatus) un īpašu sadaļu[15] ar pamatinformāciju.

Lielākā daļa dalībvalstu konsekventi paziņo pilnīgas datu kopas atbilstoši regulā noteiktajiem termiņiem. Neliels skaits dalībvalstu ziņoja par kavēšanos, parasti par dažām dienām; tikai viena dalībvalsts ziņoja par ilgāku kavēšanos. Šāda kavēšanās būtiski neietekmēja datu apstrādi vai izplatīšanu.

---

9 http://ec.europa.eu/environment/action-programme/

10 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-01-18-656 Uz vides kontiem balstītu rādītāju piemēri ir šādi: "resursu produktivitāte", "aprites materiālu izmantošanas rādītājs" un "vides nodokļu īpatsvars kopējos nodokļu ieņēmumos".

11 https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/monitoring-framework Viens uz vides kontiem balstīta rādītāja piemērs ir "aprites materiālu izmantošanas rādītājs".

12 https://ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/index_en.htm

13 Attiecībā uz trim jaunajiem moduļiem Spānija, Francija, Itālija un Kipra izmantoja atkāpes atbilstoši Komisijas 2016. gada 7. marta Īstenošanas lēmumam (ES) 2016/335 par to, lai Spānijai, Francijai, Itālijai un Kiprai piešķirtu atkāpes no Regulas (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1579786262207&uri=CELEX:32016D0335).

Turklāt ar Regulas (ES) Nr. 691/2011 IV pielikuma 5.1. iedaļu ir piešķirta atkāpe attiecībā uz *NACE* kodiem, kurus dalībvalstīm nav pienākums apkopot saskaņā ar Regulu (EK) 295/2008 par uzņēmējdarbības strukturālo statistiku.

Islandei līdz 2019. gadam ir piešķirta pagaidu atkāpe attiecībā uz IV–VI pielikumā minēto datu paziņošanu, kā noteikts EBTA Uzraudzības iestādes 2015. gada 20. oktobra lēmumā. Lihtenšteinai ir piešķirta pilnīga atkāpe no Regulas (ES) Nr. 691/2011 piemērošanas, kā noteikts EEZ Apvienotās komitejas 2012. gada 30. aprīļa Lēmumā Nr. 98/2012, ar ko groza EEZ līguma XXI pielikumu (Statistika) (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:22012D0098&from=EN).

14 https://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/data/database

15 http://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/overview

Ir noteiktas vairākas jomas un konkrēti jautājumi, par kuriem valstīm ir grūtāk nodrošināt labas kvalitātes datus. Komisija (*Eurostat*) turpina sadarboties ar dalībvalstīm, lai atrisinātu jautājumus tehniskā līmenī. Lai mazinātu informācijas zudumu, ko lietotājiem rada šāda nepilnīga paziņošana, līdz šo jautājumu pilnīgai atrisināšanai Komisija (*Eurostat*) novērsa trūkumus dalībvalstu iesniegtajos datos un aprēķināja ES agregātus.

Darbības, kas veiktas no 2016. līdz 2018. gadam, lai uzlabotu datu kvalitāti, cita starpā ir šādas.

Attiecībā uz kontiem, kuri tiek paziņoti kopš 2013. gada un attiecībā uz kuriem ir lielāka pieredze, iepriekšējā īstenošanas ziņojumā jau bija norādītas konkrētas jomas un jautājumi, par kuriem valstīm ir grūtāk nodrošināt labas kvalitātes datus. Iepriekšējā īstenošanas ziņojumā norādītie jautājumi, kas ir atrisināti vai tiek risināti, ir izklāstīti turpmāk.

- Atrisinātie jautājumi attiecībā uz I pielikumu (gaisa emisiju konti) ir šādi: informācija par fluorētu siltumnīcefekta gāzu emisijām; attiecībā uz III pielikumu (visas ekonomikas mēroga materiālu plūsmas konti): i) kultūraugu atliekas, lopbarības kultūraugi un ganību biomasa, smilts un grants ieguve (ar norādījumiem un ieteiktiem risinājumiem jaunā *Eurostat* rokasgrāmatā[16], kas publicēta 2018. gadā, un pieejamu jaunu *Eurostat* statistiku par augkopību); ii) rezidences principa korekcija par visu ES.

- Jautājumi, kas tiek risināti attiecībā uz I pielikumu, ir šādi: salīdzināšana ar aplēsēm attiecībā uz *UNFCCC* un *CLRTAP* noteiktajiem ziņošanas pienākumiem (tiek sagatavots risinājums, izmantojot starptautiskās gaisa transporta pasažieru un smagā autotransporta datubāzes); attiecībā uz II pielikumu (vides nodokļi saimniecisko darbību dalījumā): i) nodokļu ieņēmumu sadale nerezidentiem ir ievērojami uzlabojusies, jo gandrīz 70 % valstu tagad sniedz pilnīgus ziņojumus par šo aspektu; ii) pēc makroekonomiskās statistikas pārskatīšanas nepiemērotu administratīvo avota datu izmantošanas gadījumi tagad ir ierobežoti.

Papildus minēto jautājumu risināšanai kopš 2016. gada īstenošanas ziņojuma ir notikusi datu kvalitātes nostiprināšana attiecībā uz I–III pielikumu, un tas tiek darīts, i) sagatavojot ilgākas laikrindas; ii) novēršot datu nepilnības; iii) uzlabojot konsekvenci; iv) uzlabojot validācijas un izplatīšanas procedūras un v) paplašinot papildu mainīgo rādītāju brīvprātīgo paziņošanu un dalījumu, pārsniedzot regulas prasības. Turklāt dati tiek izplatīti ātrāk, jo *Eurostat* nodrošina īpašas, uz paraugiem balstītas agrīnas aplēses un dalībvalstis datus iesniedz ātrāk;

attiecībā uz IV–VI pielikumu (attiecīgi — vides aizsardzības izdevumu konti, vides preču un pakalpojumu nozares konti un energoresursu fiziskās plūsmas konti) darbības 2016. un 2017. gadā līdz pirmajam ziņošanas termiņam, kas bija 2017. gada beigas, ietvēra sagatavošanās darbu pirmajai obligātajai datu vākšanai, ieskaitot i) brīvprātīgo gada datu vākšanu; ii) Komisijas (*Eurostat*) norādījumus; iii) rokasgrāmatu sagatavošanu un iv) apkopošanas rīku un apmācības nodrošināšanu. Kopš 2018. gada apmācība tiek turpināta, un darbs ir mērķorientēts uz atgriezeniskās saites sniegšanu dalībvalstīm par iesniegto datu kvalitāti. Ekspertu grupas ("darba grupas") izstrādāja risinājumus diviem metodoloģiskiem jautājumiem: i) autotransporta emisiju attiecināšana uz NACE klasifikāciju (attiecas galvenokārt uz I un VI pielikumu) un ii) vides ekonomikas darbību klasifikācijas atjaunināšana (attiecas uz IV un V pielikumu).

[16] https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-18-006

Kopumā attiecībā uz I–VI pielikumu datu kvalitāte no 2016. līdz 2018. gadam uzlabojās. Statistikas dati attiecībā uz I–III pielikumu, ko dalībvalstis iesniedz atbilstoši regulai, ir augstas kvalitātes. Datiem attiecībā uz IV–VI pielikumu ir zemāks brieduma līmenis, jo obligātās ziņošanas prasība ir spēkā tikai no 2017. gada, t. i., līdz tam bija notikušas tikai divas datu vākšanas kārtas. Turklāt IV un V pielikums ir sarežģītāki nekā pārējie pielikumi, un tiem ir vajadzīgas citas avota datu kategorijas. Komisija paredz, ka datu kvalitāte attiecībā uz IV–VI pielikumu nākamajos dažos gados uzlabosies. Joprojām ir jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi. Komisija (*Eurostat*) turpina sadarboties ar dalībvalstīm, lai atrisinātu jautājumus tehniskā līmenī. Vairāki pasākumi tiek vai nu īstenoti, vai arī tos ir plānots īstenot, lai uzlabotu kvalitāti; sk. nākamo iedaļu.

(4) UZLABOŠANAS PASĀKUMI

Šajā iedaļā ir aplūkoti priekšlikumi par jaunu vides ekonomisko kontu moduļu ieviešanu un pasākumi, kas tiek veikti, lai uzlabotu datu kvalitāti un datu vākšanas metodes, kā noteikts regulas 10. pantā.

Šajā iedaļā aprakstītās iniciatīvas izriet no divām galvenajām stratēģijām. Pirmā ir īstenošanas stratēģija[17] attiecībā uz *SEEA CF*, kas ir starptautiskais statistikas standarts, kuram atbilst Eiropas vides ekonomiskie konti. Šī pasaules mēroga īstenošanas stratēģija iesaka elastīgu un modulāru pieeju, lai pielāgotos dažādām politikas vajadzībām un datu dažādu līmeņu pieejamībai.

Otra ir Eiropas stratēģija vides kontiem laikposmam no 2019. līdz 2023. gadam[18]. Tā ir turpmākās rīcības programma, par ko vienojušās Komisija (*Eurostat*) un dalībvalstis un ko pieņēmusi Eiropas Statistikas sistēmas komiteja. Šī stratēģija koordinē Eiropas centienus un paver ceļu iespējamiem jauniem moduļiem. Mērķi 2019.–2023. gadam ir šādi:

- turpināt uzlabot pašreizējo Eiropas vides kontu kvalitāti, tostarp ilgas laikrindas un savlaicīgumu;
- labāk paziņot Eiropas vides kontu būtiskumu un saturu, tostarp paziņot vides moduļus kā veselu sistēmu;
- apmierināt lietotāju vajadzības, piedāvājot papildu paplašinājumus, lietojumprogrammas un rādītājus, tostarp pēdas nospiedumus, pamatojoties uz pašreizējiem Eiropas vides kontiem;
- novērtēt vajadzību pielāgot Eiropas vides kontus jaunām prioritātēm un jomām;
- ar finanšu resursiem, apmācību, rokasgrāmatām un datu apkopošanas rīkiem atbalstīt tos, kuri sagatavo kontus dalībvalstīs;
- sniegt ieguldījumu turpmākā *UN SEEA* globālo standartu un globālo iniciatīvu izstrādē, piemēram, ilgtspējīgas attīstības mērķu uzraudzībā.

Eiropas vides kontu stratēģija neliedz atsevišķām dalībvalstīm atbilstoši apstākļiem valstī, politikas vajadzībām un pieejamajiem resursiem arī attīstīt citas darba plūsmas.

PRIEKŠLIKUMI PAR JAUNIEM MODUĻIEM

[17] http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc13/BG-SEEA-Implementation.pdf

[18] https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1798247/6191525/European+Strategy+for+Environmental+Accounts/

Regulas 10. pantā ir noteikts, ka attiecīgā gadījumā un ņemot vērā eksperimentālo pētījumu konstatējumus šim īstenošanas ziņojumam jāpievieno priekšlikumi par jauniem moduļiem vairākās norādītās jomās[19].

Turpinās vairāku jaunu kontu izstrāde, tostarp regulas 10. pantā uzskaitīto kontu izstrāde, un turpina izmantot eksperimentālo pētījumu programmu, kas izveidota atbilstoši regulas 4. panta 2. punktam. No 2016. līdz 2018. gadam dalībvalstis veica eksperimentālus pētījumus par ekosistēmu kontiem, vides subsīdijām un tamlīdzīgiem pārvedumiem, ūdens kontiem, kā arī resursu pārvaldības izdevumu kontiem.

Papildus minētajiem eksperimentālajiem pētījumiem notika arī cits izstrādes darbs, kā izklāstīts turpmāk.

- Attiecībā uz vides subsīdijām un tamlīdzīgiem pārvedumiem *Eurostat* vada datu brīvprātīgu vākšanu kopš 2015. gada. Līdz šim piedalījušās aptuveni 13 dalībvalstis, tomēr kritiskā dalībvalstu masa vēl ir jāsasniedz. Pēdējā laikā notiek darbs attiecībā uz fosilā kurināmā subsīdijām ilgtspējīgas attīstības mērķu rādītāju kontekstā. Vides subsīdijas ir joma ar stingrākām prasībām nekā vides nodokļi, jo to uzskaite publisko finanšu statistikā ir sarežģītāka.
- Ekosistēmas kontu jomā ir notikusi būtiska attīstība, ko veicināja Komisijas *INCA* projekts[20] (1. posms ir pabeigs, un 2. posms norisinās), ko plānots pabeigt 2020. gadā. Dalībvalstīm šajā posmā nav nepieciešams pievienoties, tomēr tās pastāvīgi tiek informētas un varēs pievienoties, ja projekts būs veiksmīgs. Papildus *INCA* Komisija (*Eurostat*) atbalstīja tehnisko ieteikumu izlaišanu, atbalstot *SEEA* eksperimentālo ekosistēmu uzskaiti[21] 2017. gada decembrī, un *SEEA* eksperimentālās ekosistēmu uzskaites pārskatīšanu ir plānots pabeigt līdz 2020. gadam[22].
- Attiecībā uz ūdens kontiem Komisija (*Eurostat*) veica konceptuālu darbu saistībā ar ūdens fiziskās plūsmas kontiem, kas tika dokumentēts rokasgrāmatas projektā. Datu vākšana nav sākta. Lai sagatavotu ūdens kontus, Komisija (*Eurostat*) seko līdzi Eiropas Vides aģentūras darbībām.
- Attiecībā uz meža kontiem Komisija (*Eurostat*) ir racionalizējusi un vienkāršojusi datu brīvprātīgās vākšanas procesu. Pieredze dažās iesaistītajās valstīs ir tāda, ka iepriekšējie eksperimentālie projekti nav attaisnojuši lietotāju cerības un valstu līmenī darbs tika pārtraukts, bet citās dalībvalstīs pieprasījums ir augsts.

Dalībvalstis atbalstītu jaunu moduļu izstrādi, bet lēnākā tempā, jo tām ir bažas par resursiem, kas vajadzīgi regulārai moduļu sagatavošanai. Moduļi, kas tiek uzskatīti par tādiem, kuri sniedz vislielākās

---

19 Trīs no 10. pantā uzskaitītajām jaunajām jomām galu galā kļuva par IV–VI pielikumu, tādēļ tās nav turpmāko jomu kandidātes.

20 Dabas kapitāla un ekosistēmu pakalpojumu uzskaites integrētā sistēma; sk. projekta aprakstu (http://ec.europa.eu/environment/nature/capital_accounting/pdf/KIP-INCA-ScopingPaper.pdf) un nobeiguma ziņojumu par 1. posmu (http://ec.europa.eu/environment/nature/capital_accounting/pdf/KIP_INCA_final_report_phase-1.pdf).

21 https://seea.un.org/sites/seea.un.org/files/technical_recommendations_in_support_of_the_seea_eea_final_white_cover.pdf

22 https://seea.un.org/content/seea-experimental-ecosystem-accounting-revision

priekšrocības ar vismazākajiem izdevumiem, ir tie, kas jau ieviesti regulā. Tiek uzskatīts, ka pārējie potenciālie jaunie moduļi sniedz salīdzinoši mazāk ieguvumu un ir dārgāki.

Prioritātes attiecībā uz būtiskumu nākotnē var mainīties. Notiek apjomīgs tehniskais progress, piemēram, lielie dati, satelītattēli (*Copernicus*) utt. Pieprasījums pēc informācijas politikas veidošanai palielinās tādās jomās kā tās, kas saistītas ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, aprites ekonomiku, dabas kapitālu u. c. Ikgadējā ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija[23] ir vairāk vērsta uz vides ilgtspēju, ietverot klimata pārmaiņas, kā uz vienu no tās stratēģiskajiem mērķiem papildus produktivitātei, taisnīgumam un makroekonomiskajai stabilitātei[24]. Komisija turpinās uzraudzīt šīs regulas īstenošanu.

KVALITĀTES UZLABOJUMI — NESENĀS DARBĪBAS

Kontu kvalitātes uzlabošana būs viena no prioritātēm turpmākajos gados. Kvalitātes uzlabošana ir bijusi arī viena no Eiropas vides kontu stratēģijas prioritātēm. Kvalitātes uzlabojumi arī palielina atbilstību un rada efektivitātes ieguvumu iespēju, kas, savukārt, samazina administratīvo slogu. Notiekošās un gaidāmās darbības izklāstītas turpmāk.

(a) **Dotāciju piešķiršana eksperimentāliem pētījumiem un kvalitātes uzlabojumiem.** Regulas 4. pantā Komisija ir aicināta izstrādāt tādu eksperimentālo pētījumu programmu, kuri dalībvalstīm jāveic brīvprātīgi. Pētījumu mērķi ir šādi: i) attīstīt ziņošanas metodes un uzlabot datu kvalitāti; ii) izveidot garas laikrindas; iii) attīstīt metodes, ko izmanto datu apstrādei, un iv) pārbaudīt jaunu vides ekonomisko kontu moduļu ieviešanas iespējas. Komisija (*Eurostat*) ir līdzfinansējusi eksperimentālos pētījumus katru gadu (līdz šim sedzot 90 % no izmaksām) un publicējusi rezultātus publiskajā tiešsaistes vietnē "Komunikācijas un informācijas centrs pārvaldes iestādēm, uzņēmumiem un iedzīvotājiem" (*CIRCAB*)[25]. Šie konstatējumi tiek ņemti vērā, plānojot kvalitātes uzlabojumus un ieviešot jaunus vides ekonomisko kontu moduļus.

(b) **Agrīnu aplēšu sagatavošana, lai mazinātu kavēšanos datu pieejamībā.** Vides konti sākotnēji tika uzskatīti par samērā detalizētiem, strukturāliem datiem, kas kļūst pieejami ar ilgu kavēšanos. Komisija (*Eurostat*) un dalībvalstis novērtē, vai vides kontus var apkopot un iesniegt agrāk, un arī izvērtē veidus, kā sagatavot agrīnas aplēses par dažiem no galvenajiem rādītājiem. Šādām agrīnām aplēsēm var būt augstāka kļūdas robeža, un tās var būt mazāk detalizētas nekā regulā noteiktie dati, tomēr tās sniegtu vērtīgu agrīnu informāciju lietotājiem. Agrīnas aplēses ļauj sagatavot statistikas datus dažus mēnešus agrāk, nepalielinot slogu dalībvalstīm. Ir panākts ievērojams progress, lai agrīnu aplēšu būtu vairāk un tās būtu labākas. Rezultātā Komisija (*Eurostat*) tagad sagatavo un publicē agrīnas aplēses par ekonomikas mēroga materiālu plūsmas kontiem (regulas III pielikums) sešus mēnešus pēc pārskata gada beigām, kas ir 18 mēnešus agrāk nekā regulā noteiktais termiņš. Tāpat Komisija (*Eurostat*) apkopo aplēses par gaisa emisiju kontiem (I pielikums) 12 mēnešus pēc pārskata perioda beigām, kas ir vienu gadu agrāk, nekā noteikts regulā. Notiek arī darbs, lai savāktos datus par vides nodokļiem

[23] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1578392227719&uri=CELEX%3A52019DC0650

[24] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-annual-sustainable-growth-strategy_en.pdf

[25] https://circabc.europa.eu/ui/group/b01d2930-990e-44fb-9121-a9a6b00a1283/library/bfd9a826-38e7-4a02-b7d6-89064f903e51?p=1&n=10&sort=modified_DESC

(II pielikums) kombinētu ar datiem par valsts nodokļu sarakstiem, kas apkopoti Nacionālo kontu EKS 2010 datu nosūtīšanas programmas[26] ietvaros. Komisija (*Eurostat*) pēta agrīnu aplēšu iespējamību un kvalitāti attiecībā uz pārējiem moduļiem.

(c) **Rokasgrāmatu publicēšana un metodisko norādījumu izstrāde.** Šis atsauces materiāls sniedz iespēju sagatavot statistikas datus un ir noderīgs statistiķiem gan ES, gan ārpus tās. Kopš pēdējā īstenošanas ziņojuma, kas izdots 2016. gadā, Komisija (*Eurostat*) ir publicējusi šādas rokasgrāmatas un vadlīnijas: i) Rokasgrāmata par vides preču un pakalpojumu sektoru[27] (2016. gads); ii) Praktiskā rokasgrāmata par vides preču un pakalpojumu sektoru[28] (2016. gads); iii) Rokasgrāmata par vides aizsardzības izdevumu kontiem[29] (2017. gads) un iv) Rokasgrāmata par ekonomikas mēroga materiālu plūsmas kontiem[30] (2018. gads).

(d) **Standartu noteikšana datu nosūtīšanai un kvalitātes ziņojumiem.** Tiecoties uz efektivitāti un stabilitāti, starp dalībvalstīm un Komisiju (*Eurostat*) tika saskaņoti datu nosūtīšanas standarti. Tie, savukārt, ir pielāgoti ANO, ESAO un Komisijas (*Eurostat*) globālajiem standartiem, sniedzot iespēju radīt globālas vides informācijas datubāzes. Tāpat arī pakāpeniski tiek pārtraukta uz *Microsoft Word* un *Excel* balstītu kvalitātes ziņojumu sagatavošana, pārejot uz ziņojumiem, ko sagatavo, neizmantojot īpašniekprogrammatūru.

(e) **Klasifikāciju uzturēšana.** Komisija (*Eurostat*) un dalībvalstis uztur un uzlabo divas klasifikācijas, ko izmanto IV un V pielikumam — vides aizsardzības darbību klasifikāciju un resursu pārvaldības darbību klasifikāciju. Šīs klasifikācijas izmanto arī ārpus Eiropas.

(f) **Datu apkopošanas rīku nodrošināšana.** Komisija (*Eurostat*) rada rīkus kontu apkopošanai, kas pieejami gan dalībvalstīm, gan citām valstīm. Piemēram, tā ir izstrādājusi IT rīku "*PEFA-Builder*", kas apkopo energoresursu fiziskās plūsmas kontus (regulas VI pielikums), pamatojoties uz energoresursu statistiku. Komisija (*Eurostat*) arī uztur atjauninātus sarakstus (klasifikācijas) par produktiem un darbībām, kas jāveic, lai apkopotu kontus. Komisija (*Eurostat*) nodrošina rīkus, lai aprēķinātu pēdas nospiedumus, ar kuriem mēra globālo ietekmi uz vidi, ko rada ekonomikas dalībnieki (uzņēmumi, ģimenes, valdība), kad tie izmanto dabas resursus. Pēdas nospiedumus aprēķina, kombinējot vides ekonomiskos kontus ar citiem statistikas datiem, piemēram, ielaides un izlaides tabulām.

(g) **Apmācības kursu veicināšana** atbilstīgi Eiropas statistikas apmācības programmai. Komisija gadā organizē aptuveni piecus kursus par vides ekonomiskajiem kontiem. Līdz šim notikušajos kursos izmantotie materiāli ir publicēti *CIRCABC* vietnē[31].

(h) **Pieredzes apmaiņas starp valstīm veicināšana.** Komisija (*Eurostat*) organizē divas darba grupas[32], kas katru gadu tiekas, lai dalītos pieredzē, apzinātu paraugpraksi un

---

26 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32013R0549

27 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-16-008

28 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-16-011

29 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-17-004

30 https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-18-006

31 https://circabc.europa.eu/w/browse/6ade1ca8-6a06-44bd-bff0-498217d0ec05

koordinētu uzlabojumus. Ir arī darba grupas, kas pēta īpašus metodiskus jautājumus un ierosina ieteikumus. Komisija (*Eurostat*) piedalās starptautiskās iniciatīvās, ko organizē ESAO, Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisija un ANO.

(5) SECINĀJUMI

Komisija un dalībvalstis turpina uzlabot Eiropas vides kontus atbilstīgi Regulai (ES) Nr. 691/2011, jo īpaši:

- nostiprinot datu kvalitāti un efektivitāti;
- uzlabojot komunikāciju;
- izstrādājot papildu rādītājus, lai apmierinātu lietotāju vajadzības, un
- novērtējot vajadzību pielāgot Eiropas vides kontus jaunām prioritātēm un jomām.

[32] Vides kontu darba grupa un Monetārās vides statistikas un kontu darba grupa.